

DE KATHEDRAAL VAN CHARTRES

**Cursus in Chartres van 29 september t/m 03 oktober 2025
met optioneel een bezoek aan de kathedraal van Laon op 04 en 05 oktober**

De kathedraal van Chartres vanuit het zuidoosten

De kathedraal van Chartres is in West-Europa misschien de meest imposante fysieke uitdrukking van middeleeuwse filosofie en theologie. Architectuur, beeldhouwwerk, gebrandschilderd glas – stel je open, onderga de kleuren, onderga de vormtaal: je kunt diepe ervaringen opdoen.

Loop het pad van het labyrint; bestudeer de vorm ervan en je ontdekt een welhaast verbluffende combinatie van symmetrie en getal...

*

**Een cursus voor maximaal 12 deelnemers
o.l.v. Han van Ouwkerk**

Volgens een oude overlevering zouden druiden in een grot ergens nabij of in het huidige Chartres ooit de *virgo paritura* hebben vereerd – *de maagd die zal baren*. In het vroege christendom werd het stadje een belangrijke plaats van Mariadevotie. Het gewaad waarvan gezegd werd dat Maria het had gedragen werd geschonken aan het bisdom Chartres.

In de tiende eeuw liet bisschop Fulbertus een grote romaanse kathedraal bouwen, die in 1194 vrijwel geheel afbrandde. Maar het gewaad van Maria bleef gespaard. Reden om direct te gaan werken aan een nieuwe kathedraal. Deze werd het hoogtepunt van gotische architectuur, sculptuur en glaskunst en is tot op de dag van vandaag goeddeels onveranderd gebleven.

Fulbertus bracht ook de al bestaande kathedraalschool van Chartres tot grote bloei. Christelijke, Griekse en Arabische filosofie werden hier bestudeerd. De zeven vrije kunsten vormden de basis van het curriculum. Sporen van deze School van Chartres vonden in de huidige kathedraal hun fysieke weerslag.

Zonder kennis over dit alles kun je alleen al door het bekijken van de architectuur, de vensters, het beeldhouwwerk diep worden ontroerd. Inzicht in de achtergronden kan deze beleving versterken.

De groep wordt omwille van o.a. de cohesie klein gehouden: maximaal 12 cursisten.

*

Contemplatief kijken

Het onbevangen, *open* waarnemen van kunst is een kunstzinnige bezigheid die tot diepe ervaringen kan leiden. Regelmatig gaan we daarom individueel in en rond en de kathedraal op verkenning. Streef daarbij naar een contemplatieve manier van waarnemen, door innerlijk zo stil en onbevangen mogelijk te zijn. Om ook de andere cursisten hiertoe in de gelegenheid te stellen word je bij enkele van programmaonderdelen verzocht niets te zeggen en liever niet met iemand op te lopen.

Uitwisseling & toelichting

Tijdens de plenaire bijeenkomsten is er vervolgens de mogelijkheid tot uitwisseling over de opgedane ervaringen en om met elkaar in gesprek te gaan. Niemand mag zich daarbij gedwongen voelen om het woord te nemen; ook alleen luisteren naar wat de andere deelnemers zeggen kan voor de groep zeer waardevol zijn.

Vervolgens zal de cursusleider een toelichting geven op wat we eerst individueel hebben bekeken. Die kennisoverdracht is bedoeld ter verdieping van wat we hebben gezien. De cursusleider zal daarbij steeds op zoek gaan naar een dialoog met de deelnemers in plaats van lange monologen af te steken. Dit betekent dat hij van tevoren weliswaar het stramien van zijn toelichting kent, maar dat de uiteindelijke inhoud mede bepaald wordt door de vragen en opmerkingen van de deelnemers.

Rust...

Probeer vooral niet alles over de beeldhouwwerken en vensters te weten te komen. Want dan is de kans op oververzadiging groot. Zoek alleen informatie op over dingen die jou bijzonder aanspreken of relevant lijken.

Neem bij de individuele programmaonderdelen af en toe een pauze. Het kan verfrissend werken als je even afstand neemt, buiten ergens een bankje zoekt, gaat zitten, wie weet je ogen een poosje sluit. Of als je een eindje gaat wandelen.

Maar dan nog kan deze kathedraal je ineens overrompelen. Luister voortdurend naar jezelf en dwing jezelf niet om alle onderdelen van het programma te volgen. Als "iets in jou" vraagt om rust: neem die rust dan... en geniet ervan.

PROGRAMMA (Alle programmaonderdelen onder voorbehoud)

Maandag 29-09

Introductie

13.15u. – 13.45u. Plenair. Ontmoeting aan de Westzijde van de kathedraal. Begroeting, kennismaking, korte toelichting op de week.

13.45u. – 14.45u. Individueel. Zo onbevangen mogelijk dwalen rond en door de kathedraal; geen vragen stellen, liever niet met anderen oplopen, liever nog geen informatie opzoeken in een gids of op je mobieltje. Probeer iets te vinden dat jou bijzonder aanspreekt en waar je gedurende de week steeds weer even naar kunt gaan kijken: een visueel ankerpunt. De door jou voor jezelf gemaakte keuze is per definitie de juiste.

15.00u. – 16.10u. Plenair. Plaats nader te bepalen. Uitwisseling eerste ervaring en inleiding op de school van Chartres door de cursusleider. Graag meenemen: een mapje om materiaal op A-4 formaat in te bewaren; eventueel aantekenspullen.

16.10u. – 17.00u. Thee/koffiepauze.

17.00u. – 17.50u. Plenair. Samenkomen aan de Westzijde van de kathedraal. Mogelijkheid om elkaar het gekozen visuele ankerpunt te laten zien, eventueel met eigen toelichting.

Avondeten gemeenschappelijk of individueel, al naar gelang wat men zelf verkiest.

Dinsdag 30-09

Bouwkunst

09.15u. – 09.30u. Plenair. Samenkomen aan de Westzijde van de kathedraal. Begroeting en toelichting op de individuele rondgang om en door de kathedraal.

09.30u. – 10.30u. Individueel. Rondgang rond en door de kathedraal, ook nu weer vooral indrukken opdoen, geen vragen stellen, liever niet met anderen oplopen, geen informatie opzoeken. Probeer vervolgens alvast iets van de bouwprincipes van de gotiek te begrijpen. Ga daarover na plm. 3 kwartier eventueel met een of twee groepsleden in gesprek.

10.30u. – 12.00u. Plenair. Plaats nader te bepalen. Uitwisseling van opgedane ervaringen tijdens de rondgang. Ter plekke **thee/koffiepauze**. Toelichting van de cursusleider op de ontwikkeling en basisprincipes van de gotische bouwkunst.

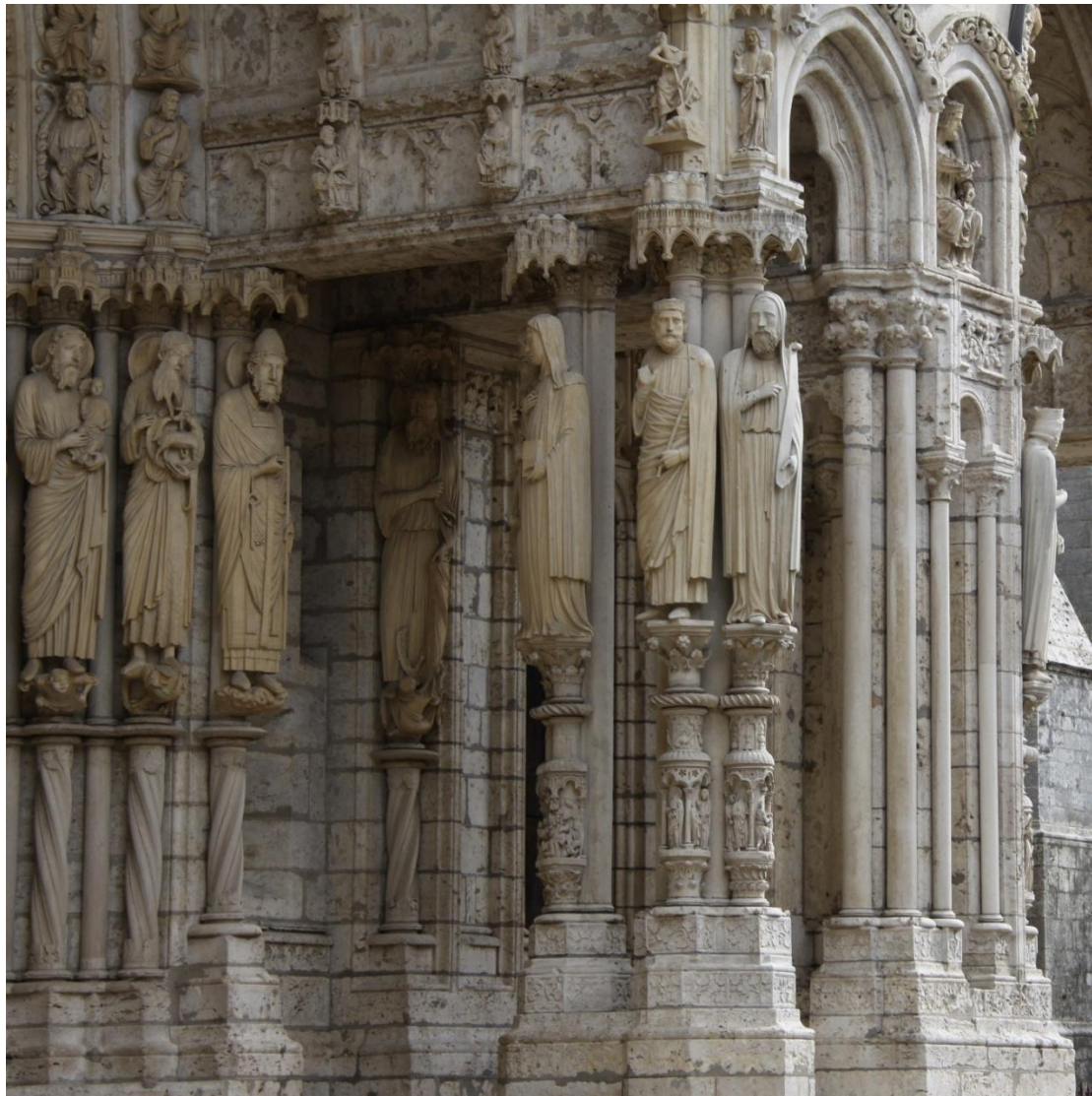
12.00u. – 12.30u. Plenair. Samen naar aan de Westzijde van de kathedraal. Toelichting van de cursusleider op de Westfaçade.

12.30u. – 14.30u. Lunchpauze.

14.30u. – 17.00u. Plenair. Samenkomen aan de Westzijde van de kathedraal. Rondgang door het interieur met toelichting door de cursusleider; bezoek aan de crypte. Tussendoor thee/koffiepauze. Tijdstippen worden bepaald door het moment waarop de crypte kan worden bezocht (onder leiding van een gids).

Misschien wordt de groep opgesplitst en bezoekt de eerste helft eerst de crypte om daarna met de cursusleider de rondgang door de kathedraal te maken – de tweede helft van de groep doet het omgekeerde.

Avondeten gemeenschappelijk of individueel, al naar gelang wat men zelf verkiest.

Noordportaal

Woensdag 01-10

Beeldhouwkunst

09.15u. – 09.30u. Plenair. Samenkomen aan de Westzijde van de kathedraal. Begroeting en toelichting op de individuele rondgang om en door de kathedraal. Er wordt een looproute geadviseerd, om de ontwikkeling van de beeldhouwkunst chronologisch te kunnen volgen. Neem je toneel- of verrekijker mee en een papieren/digitale gids i.v.m. de betekenis van de beelden.

09.30u. – 10.30u. Individueel. Rondgang rond en door de kathedraal, ook nu weer vooral indrukken opdoen, in je eentje lopen. Het is onmogelijk om alle beelden te zien. Kies enkele uit die je wat langer bekijkt. Gebruik eventueel je gids – maar nog met uiterste terughouding. Want het gaat er vooral om dat je bij deze eerste rondgang de vormtaal in je opneemt.

10.30u. – 10.50u. Plenair. Samenkomen aan de Westzijde van de kathedraal. Uitwisselen van opgedane ervaringen tijdens de rondgang. Toelichting van de cursusleider over het Westportaal. Samenhangen met de School van Chartres.

10.50u. – 11.30u. Thee/koffiepauze

11.30u. – 13.00u. Plenair. Samenkomen aan de Westzijde van de kathedraal. Vervolg toelichting over het Westportaal. Rondgang om het exterieur met toelichting van de cursusleider. Nadruk op het Noordportaal. Samenhangen met de School van Chartres.

13.00u. – 16.15u. Lunchpauze. Aansluitend de mogelijkheid om in de stad of de parken te gaan wandelen.

16.15u. – 17.15u. Plenair. Samenkomen aan de Zuidzijde van de kathedraal. Toelichting door de cursusleider bij het Zuidportaal en de gebeeldhouwde koorafsluiting in het interieur.

Avondeten gemeenschappelijk of individueel, al naar gelang wat men zelf verkiest.

Donderdag 02-10

Glaskunst

08.20u. Plenair. Samenkomen aan de Westzijde van de kathedraal.

Begroeting en korte inleiding op de dag. Neem je toneel- of verrekijker mee en een papieren/digitale gids i.v.m. de betekenis van de voorstellingen.

0.8.30u. – 09.30u. Individueel. Direct bij het openen van de deuren gaan we de kathedraal in en concentreren we ons op de vensters. Neem vooral de kleuren van het glas in je op. Dit lukt het beste door een keuze te maken: zoek een beperkt aantal plekken vanwaar je wat langer naar twee, drie vensters kijkt.

Gebruik je gids nog niet. Het gaat er om dat je bij deze eerste rondgang de kleuren op je in laat werken en niet zozeer de voorstellingen. Probeer bij jezelf de werking van die kleuren waar te nemen. En ook nu weer: graag in je eentje kijken, geen vragen stellen, niet praten.

09.30u. – 09.50u. Plenair. Samenkomen aan de Westzijde van de kathedraal.

Uitwisseling over de kleuren. Toelichting van de cursusleider

9.50u. – 10.40u. Thee/koffiepauze

10.40u. – 12.30u. Plenair. Samenkomen aan de Noordzijde van de kathedraal. De groep wordt weer gesplitst. Terwijl de ene helft het Musée du vitrail (het museum van glaskunst) bezoekt, bekijkt de andere helft een aantal vensters, met toelichting van de cursusleider. Nu heeft het zin om je kijker en gids bij de hand te hebben!

12.30u. – 15.30u. Lunchpauze. Een langere pauze dan gewoonlijk, opdat je opnieuw naar de kleuren in de door jou gekozen vensters kunt gaan kijken. Welk verschil neem je waar in vergelijking met vanmorgen?

15.30u. – 16.20u. Plenair. Samenkomen aan de Noordzijde van de kathedraal. Nu wisselen de groepen: de eerste gaat vensters bekijken, de tweede bezoekt het Musée du vitrail.

16.20u. – 17.10u. Thee/koffiepauze

17.10u. – 17.50u. Plenair. Samenkomen aan de Westzijde van de kathedraal. Nogmaals kijken naar de kleuren van “jouw” vensters. Welke veranderingen neem je nu waar in vergelijking met vanmorgen en vanmiddag? Deel je ervaringen met een of enkele andere cursisten.

Avondeten gemeenschappelijk of individueel, al naar gelang wat men zelf verkiest.

Noordportaal

Vrijdag 03-10

Labyrint

08.20u. Plenair. Samenkomen aan de Westzijde van de kathedraal. Begroeting en korte inleiding op de dag.

08.30u. – 10.20u. Individueel of plenair. Direct bij het openen van de deuren gaan we de kathedraal in en concentreren we ons op het labyrint. Het lopen ervan kan in je eigen tempo of gemeenschappelijk. Let daarbij wel op anderen. Soms zijn mensen dusdanig verzonken in zichzelf dat ze niet in de gaten hebben dat er achter hen een lange file op het pad ontstaat. Hetzelfde kan gebeuren als je zeer lang in het centrum van het labyrint blijft.

Tip: ga een poosje zitten kijken naar de mensen die het labyrint lopen. Er valt veel waar te nemen, zowel aan de mensen individueel als aan de spontane choreografie van het geheel van mensen die over het pad bewegen. En kijk naar de vrolijkheid van de kinderen!

10.20u. – 11.40u. Individueel of plenair. Koffie/thee of dwalen door de stad, al naar gelang. Een wat langere pauze, aangezien de kans bestaat dat de indrukken van het labyrint en het lopen van het pad diep binnen komen en even moeten indalen.

11.40u. – 12.50u. Plenair. Plaats nader te bepalen. Indien mogelijk enkele kleurpotloden en schrijfmateriaal meenemen. De cursusleider gaat samen met de deelnemers in op de ontstaansgeschiedenis, de vorm en de getalsverhoudingen van het labyrint.

12.50u. – 14.00u. Lunchpauze.

14.00u. – 17.00u. Individueel of plenair. Naar keuze (event. kosten voor eigen rekening):

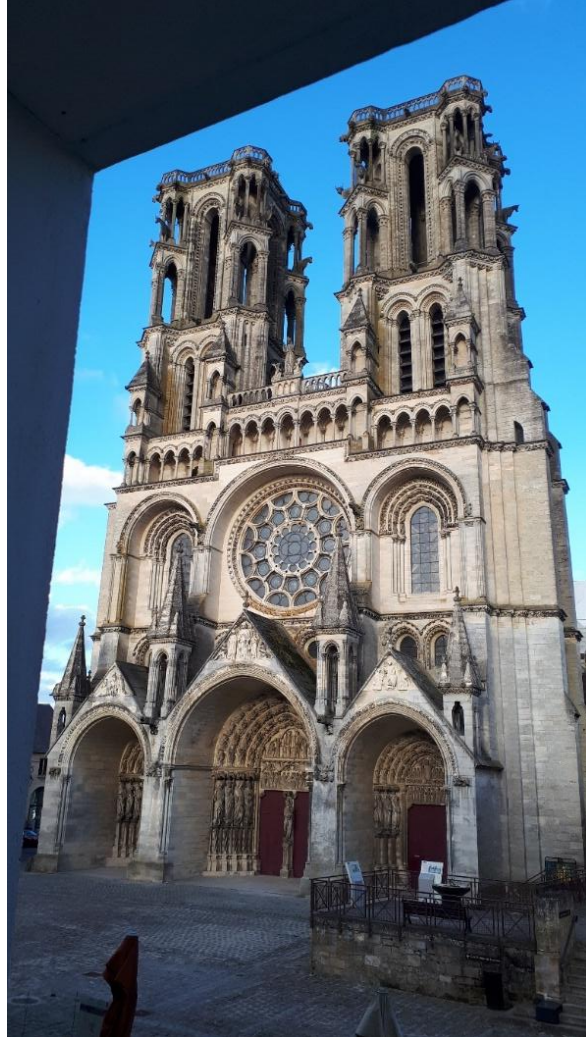
- nogmaals het labyrint lopen (zeer aan te bevelen)
- vragen stellen aan de cursusleider
- beklimmen van de noordtoren
- bezoek aan de gietijzeren kap boven het middenschip en koor
- bezoek aan de St.Pierre (de tweede grote kerk van Chartres)
- wandelen langs de Eure
- of wat je zelf wilt...

17.00u. – 17.30u. Plenair. Samenkomen aan de Westzijde van de kathedraal. Korte terugblik op de week, evaluatie en afscheid.

Avondeten gemeenschappelijk of individueel, al naar gelang wat men zelf verkiest

Zaterdag 04 en zondag 05 oktober, optioneel

DE KATHEDRAAL VAN LAON

Laon, Westfaçade vanuit Logis du Parvis
(het aanbevolen hotel)

Laon! - Een halve eeuw voordat in Chartres werd begonnen met de bouw van de huidige kathedraal, startte de bouw van de kathedraal van Laon, hoog op een rotsformatie waar al enkele vroegere kerken hadden gestaan. Net als in Chartres bevond zich in Laon een zeer invloedrijke kathedraalschool.

De vijf torens zijn bij goed weer van vele kilometers afstand te zien. Het heldere interieur wordt gekenmerkt door de lichte ritmiek van de architectuur. Deze eenvoud kan ontroeren. Net zoals het imposante ensemble van gebrandschilderde vensters aan de Oostzijde. In het Noordelijke roosvenster allegorieën van de zeven vrije kunsten, met als achtste de geneeskunst. En in het centrum Sophia, de al door Salomo bezongen wijsheid.

Het bezoek aan de kathedraal van Laon is een optionele excursie, onderweg naar Nederland. Voor deelname is aparte aanmelding nodig. Wie met de trein naar Chartres komt, kan proberen om met iemand mee te rijden die met de auto naar Laon gaat. (Om die reden zal gevraagd worden of ruim vóór het vertrek naar Chartres mailadressen mogen worden uitgewisseld.)

PROGRAMMA (Alle programmaonderdelen onder voorbehoud)

09.00u. (of eerder) vertrek uit Chartres.

13.15u. Plenair. Verzamelen aan de Westzijde van de kathedraal. Begroeting.

13.20u. – 14.00u. Individueel. Zo onbevangen mogelijk dwalen langs de Noord- West- en Zuidzijde van de kathedraal en door het interieur, ook nu weer bij voorkeur in je eentje.

14.00u. – 14.20u. Plenair. Verzamelen aan de Westzijde van de kathedraal. Uitwisseling over de opgedane ervaringen.

14.30u. – ? Plenair. Rondleiding met een gids over de galerijen boven de zijschepen en een bezoek aan een van de torens.

16.30u. – 17.15u. Plenair of individueel. Thee/koffiepauze met de mogelijkheid tot uitwisseling van de opgedane ervaringen.

17.15u. – 18.30u. Plenair. Verzamelen aan de Westzijde van de kathedraal. Toelichting over de westfaçade en het interieur.

Avondeten gemeenschappelijk of individueel, al naar gelang wat men zelf verkiest

Zondag 05-10

10.00u. – 11.45u. Plenair. Verzamelen aan de Westzijde van de kathedraal. Begroeting en ochtendwandeling door Laon, o.a. langs de kapel van de Tempeliers. Of de kapel kan worden bezocht was bij het schrijven van dit programma nog niet bekend.

11.45u. (of eerder) Plenair. Verzamelen aan de Westzijde van de kathedraal. Afscheid.

Over de voorlopigheid der dingen...

Het bovenstaande is een voorlopig programma; het kan zijn dat er kort voor of zelfs gedurende de cursus wijzigingen moeten worden aangebracht. Een belangrijke reden hiervan is de restauratie van de kathedraal van Chartres. Of en zo ja welke delen van het gebouw daardoor ontoegankelijk zullen zijn is nog niet bekend.

Cursusleider en lezing in Sijthoff

Han van Ouwkerk studeerde kunstgeschiedenis en Duits en was ruim vier decennia werkzaam op vrije scholen, waaronder het Marecollege te Leiden. Hij leidde reizen langs diverse Franse kathedralen en gaf lezingen over middeleeuwse en 20^e/21^e-eeuwse kunst. Op 5 september geeft hij om 20.00u. in Sijthoff, Doezastraat 1b te Leiden een introductie op de gotiek en de School van Chartres. Deze lezing is gratis voor wie zich heeft aangemeld voor de cursus in Chartres.

Materiaal

Een goede papieren of digitale gids is aan te bevelen. Bijvoorbeeld:

Michael Ladwein, *Chartres. Complete gids voor de kathedraal*. Indigo, Zeist 2000. Alleen nog tweedehands verkrijgbaar.

Oorspronkelijk Michael Ladwein, *Chartres. Ein Führer durch die Kathedrale*. Urachhaus, Stuttgart 2000. Nog verkrijgbaar.

Eenvoudige gidsen zijn verkrijgbaar in de kathedraalwinkel. En boekhandel L'Esperluète, Rue Noël Ballay 10 in Chartres, heeft een ruime collectie boeken over de kathedraal.

Neem zelf schrijfspullen en kleurpotloden mee.

Neem iets mee om papieren (A4) in te bewaren. Er zal worden geprobeerd beeldmateriaal te verstrekken (maar onder voorbehoud i.v.m. de sterk toegenomen controle op beeldrechten).

Neem een toneel- of verrekijker mee. Veel beelden in de portalen en voorstellingen in de vensters zijn moeilijk met het blote oog te zien.

Neem een paraplu of regenkleding mee. Het weer in Chartres eind september / begin oktober is vaak mooi, maar kan ook grillig zijn.

Vind je het lastig om lang te staan? Neem dan een draagbaar stoeltje mee. Want zowel in de kathedraal als er omheen ontbreekt het hier en daar aan goede zitgelegenheden.

Reis en verblijf

Reis en verblijf organiseer je zelf. Versnaperingen, koffie, thee en maaltijden worden door de deelnemers zelf betaald.

Talm niet met reserveren! Treinen en appartementen zijn vaak lang van te voren volgeboekt.

Metro of taxi?

De metro van Gare du Nord naar Montparnasse (lijn 4, richting Mairie de Montrouge) kan bijzonder druk zijn. Daarom wordt aangeraden een taxi te nemen. Misschien kun je al in de trein kaartjes hiervoor kopen. Mocht je op Montparnasse toch de aansluiting naar Chartres missen: geen paniek, er vertrekt regelmatig een trein in die richting.

Enkele hotels

Chartres:

Hôtellerie Saint Yves (achter de kathedraal)

Hotel Jehan de Beauce

Hotel & Spa Le grand Monarque

Laon:

Logis du parvis (tegenover de kathedraal)

Appartementen

Via o.a. Vrbo, Airbnb, Clé Vacances, Booking.com

Parkeerproblemen & reistijden

Parkeren kan in Chartres en Laon ingewikkeld zijn. Oriënteer je daarom vóór vertrek op de mogelijkheden. Probeer in Laon zo dicht mogelijk bij de kathedraal te parkeren, anders moet je een eind bergopwaarts lopen.

Leiden – Chartres met de auto 6u.10min. (ANWB); met de trein (via Parijs) 5u.50min./ 7u.40min. (NS Internationaal)

Chartres – Laon met de auto 2u.45min. (ANWB); met de trein (via Parijs en metro Montparnasse => Gare du Nord): 4u.20min. / 4u.45min. (NS Internationaal)

Laon – Leiden met de auto 4u.20min (ANWB); met de trein (via Parijs, overstap Gare du Nord): 5u.10min. / 7u.10min. (NS Internationaal)

Rolstoel of slecht ter been

Mensen in een rolstoel zullen niet alle programmaonderdelen in Chartres en Laon kunnen volgen. Dit geldt ook voor mensen die slecht ter been zijn. Indien gewenst kan iemand van de organisatie proberen na te vragen of in Chartres en Laon rolstoelen worden verhuurd.

Aanmelden en contact

Mail om je aan te melden of voor contact naar chartres25@sijthoff-leiden.nl . Talm niet met aanmelden, want zoals hierboven al gezegd: trein, hotels en appartementen zijn vaak lang van tevoren volgeboekt. Ook als je je zeer laat aanmeldt, moet het geld voor de cursus vóór 29 september op rekening van Ontmoetingshuis Leiden staan (rek.nr. zie “Kosten”)

Deadline

Wie de lezing in Sijthoff gratis wil bijwonen dient zich uiterlijk op 23 augustus voor de cursus te hebben aangemeld en die vóór 5 september te hebben betaald.

Kosten

A: Chartres, inclusief bezoek aan de crypte, het Musée du vitrail en toegang tot de lezing op 5 sept.: **€125,00**

B: Chartres + Laon , inclusief bezoek aan de crypte, het Musée du vitrail, de rondleiding in Laon en toegang tot de lezing op 5 sept. : **€150,00**

Het bedrag dient binnen twee weken na aanmelding te worden overgemaakt op rekening NL37TRIO0212409778 t.n.v. Ontmoetingshuis Leiden o.v.v. *Chartres* (keuze **A**) of *Chartres en Laon* (keuze **B**)

Restitutie is in principe niet mogelijk, alleen in zeer uitzonderlijke gevallen.

De deelnemer dient zelf voor een eventuele reis- en annuleringsverzekering te zorgen.

Sijthoff-Leiden (SCOL) kan op geen enkele wijze aansprakelijk worden gesteld voor schade van welke aard dan ook die die tijdens de cursus wordt opgelopen. Door het geld voor de cursus over te maken verklaart de deelnemer zich hiermee akkoord.

Foto's

Han van Ouwerkerk. Het beeldmateriaal mag niet door derden worden gebruikt.

Organisatie

Anne van 't Zelfde
Sonja van 't Zelfde
Han van Ouwerkerk

